

Veðurvaktin ehf



**Nokkur atriði um veðurfar að vetrarlagi í Fannardal
á Norðfirði vegna valkosta fyrirhugaðra
Norðfjarðarganga**



Unnið fyrir



**Norðaustursvæði,
Guðmundur Heiðreksson**

**Einar Sveinbjörnsson veðurfræðingur
27. febrúar 2008**

1.0

Inngangur

Óskað var eftir því að kannaðar yrðu veðuraðstæður í Fannardal inn af Norðfirði þar sem valið verður á milli tveggja mögulegra munna Norðfjarðarganga. Munni styttri ganganna er innan við svokallaðan Naumamel en hinn valkosturinn utar og lægra í hlíðinni. Eitt af því sem lagt er til grundvallar við endanlegt val þessara kosta er veðráttan í dalnum og hvort veður séu verri og harðari einkum að vetrarlagi innan Naumamels. Engum veðurmælingum er til að dreifa í Fannardal, en næstu vindmælingar eru í Neskaupsstað og á Oddsskarði. Við mat á veðuraðstæðum var rætt við staðkunnuga ásamt því sem reynt var að lesa í landið og áhrif landslags á ríkjandi vindáttir.

1.1.

Vettvangsferð

Höfundur þessarar stuttu greinargerðar fór ásamt Árna Jónssyni verkfræðingi í vettvangsferð í Fannardal 19. febrúar. Þann dag hafði verið nokkur leysing á Austfjörðum undanfarna 5 til 6 daga og nokkuð tekið upp af snjó. Leysingin var án úrkomu, mest samafara þurrum SV-vindum. Þann 13. febrúar áður en hlánaði þóttu snjóalög þónokkur á Norðfirði. Myndirnar sem hér fylgja með voru teknar í vettvangsferðinni og sýna einkar vel eftir leysingu sem þessa hvar í landinu snjórinn situr í venjulegu árferði í dalnum.

1.2

Samtöl

Að lokinni skoðun aðstæðna í Fannardal var spjallað við eftirfarandi Norðfirðinga:

Guðröð Hákonarson, bónda og bifreiðastjóra Efri Miðbæ
Reyni Zoega, skrifstofumann, Neskaupsstað
Tómas Zoega, fv. snjóathugunarmann Veðurstofunnar, Neskaupsstað
Hálf dán Haraldsson, fv. skólastjóra Kirkjumel

21. febrúar var að auki rætt símleiðis við eftirtalda:

Jón Bjarnason, bónda Skorrastað
Hjörleif Guttormsson, líffræðing Neskaupsstað.

2.0

Ríkjandi vindafar og snjókomuvindáttir í Fannardal

Án vafa eru helstu vindáttir sem nokkuð kveður að í Fannardal annars vegar V-átt og hins vegar NA-átt. V-áttin stendur út dalinn og líkt og víða annars staðar á Austfjörðum stendur V- og NV-vindur af fjöllum þar sem í staðbundum strengjum verður mjög hvasst. NA-áttin er ríkjandi vindátt á Norðfirði og stendur hún í Fannardal af brúnum fjallgarðsins sem skilur að Norðfjörð og Mjóafjörð

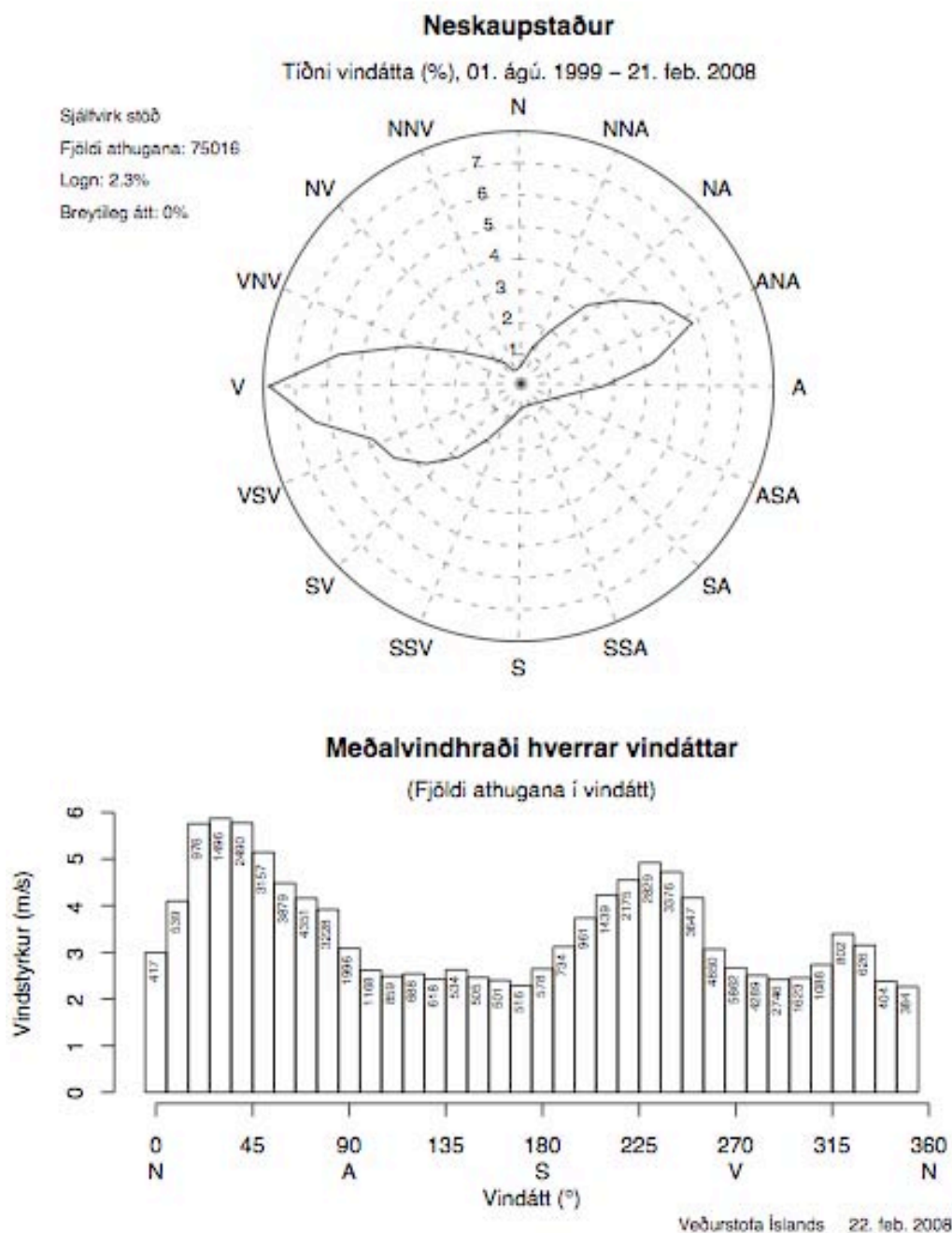
2.1

Samanburður við vindafar í Neskaupsstað og á Oddsskarði

Vindrósir fyrir Neskaupsstað sýna glögglega að oftast stendur vindur annað hvort nokkurn veginn inn eða út fjörðinn. Þegar aðeins eru tekin tilvik þegar vindur er 15 m/s eða meiri kemur í ljós að þá er hann oftast af VSV (ekki sýnt). Annars vekur athygli í vindmælingum í Neskaupsstað frá upphafi stöðvarinnar (1999) hvað sjaldan hversir þar að ráði. Í aðeins 0,3% tilvika er vindur 15 m/s eða meiri. Sambærileg vindmörk eru á Oddsskarði í 2,5% allra vindmælinga þar.

Mynd 1

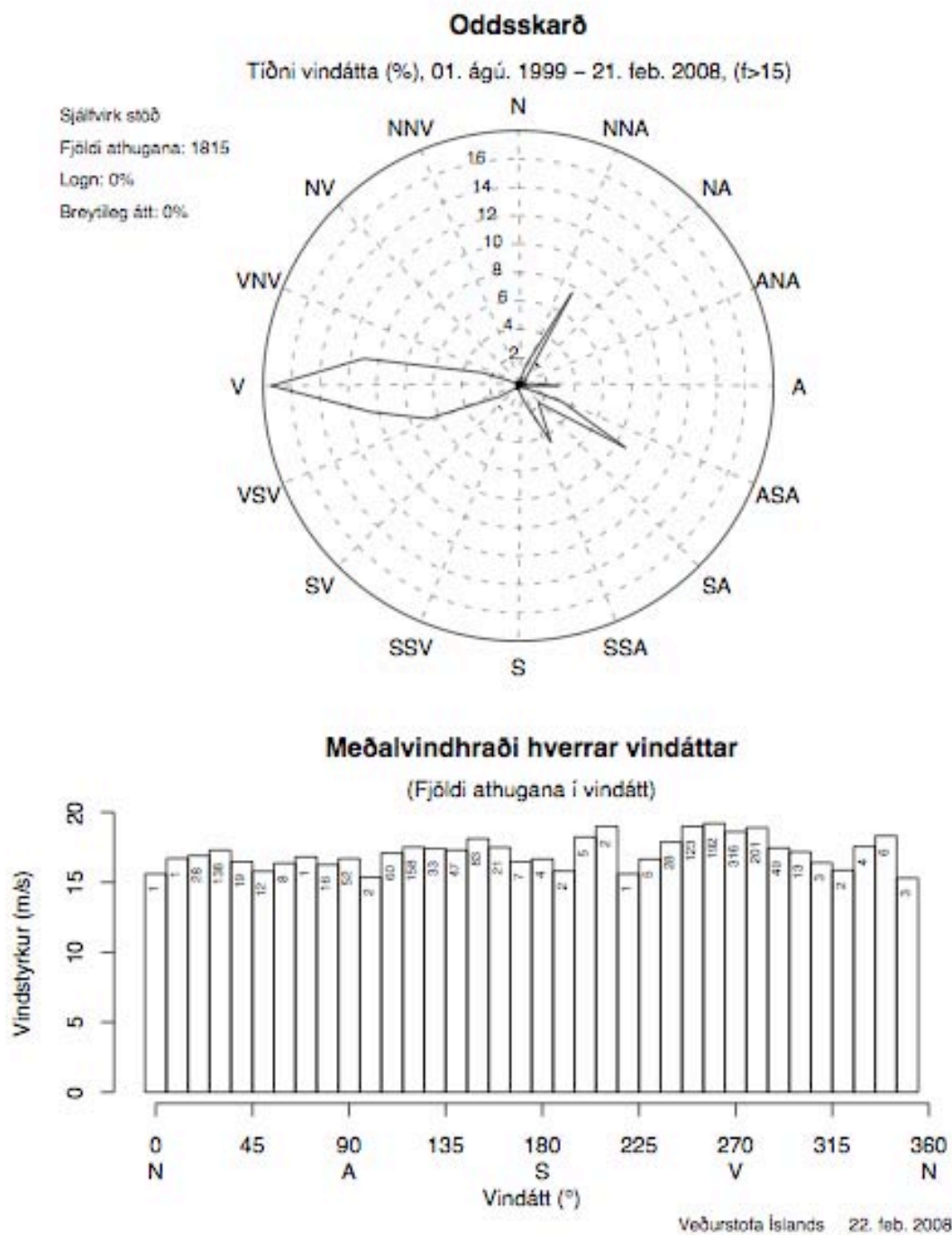
Vindrós fyrir sjálfvirku veðurathugunarstöðina í Neskaupsstað.



Veðurstöðin í Oddskarði stendur Eskifjarðarmegin ganganna í 520 metra hæð. Ef einangruð eru aðeins tilvik þegar vindur er 15 m/s eða meiri sést að þar er hávestanátt tíðust þó aðrar áttir komi fyrir þegar hvessir. Það er því þrennt sem styður þá niðurstöðu að V-átt nái sér sérstaklega upp í Fannardal. Í fyrsta lagi ber staðkunnugum saman um það að strengur standi út dalinn. Landslagið og lega dalsins bendir líka sterklega til þess ekki síst þegar það er haft í huga að nálægar veðurathugunarstöðvar gefa til kynna algengi vestlægra vinda.

Mynd 2

Vindrós fyrir veðurathugunarstöð Vegagerðarinnar í Oddskarði þegar 10 mín. vindhraði er a.m.k. 15 m/s.



2.3

Fannburður og snjóþekja í Fannardal

Helsta ákomuvindátt að sögn heimamann er NA-átt. Í þeirri vindátt snjóar mikið í Fannardal, sérstaklega innanlega í dalnum norðanverðum. Það kæfir mikið fram af brúnum og niður hlíðarnar í dalnum öllum alveg út í Norðfjarðarsveit, en í Neskaupsstað er vindur mun hægari og alla jafna ekki skafrenningur sem heitið getur. Í NA-átt eru veðraskil við Naumamel, þ.e. innan hans er vindasamara og meira snjóköf. Í hreinni N-átt kæfir mikið fram af Kallfelliinu niður í dalinn. Þar er komið inn fyrir væntanlegt vegstæði í dalnum.

Þegar hann blæs af V hreinsast snjórinn á Hólaströnd. Af völdum V-áttarinnar er mun snjóléttara í suðurhlíðinni, þ.e. á Hólaströnd, jafnvel í snjóþyngstu vetrum. Að norðanverðu safnast hins vegar snjórinn þar í skafla vegna þess að V-áttin nær sér síður þar á strik.

Í A og SA-átt með úrkomu getur sett mikinn snjó í Hólaströndina nokkuð jafnt yfir. Helst það í hendur við snjókomuákefð í Oddsdal (vegin um Oddsskarð) við sömu veðurskilyrði. Líkt og þegar snjóar í NA-áttinni, rífur fljótt af í næsta vestanveðri.

2.4

V-átt í Fannardal á veturna

Staðhæft er að við Naumamel séu veðraskil og V-áttin sé talsvert hvassari innan hans og dofni strengurinn heldur til móts við Naumamel.

Þetta atriði var sérstaklega borið undir viðmælendur og voru menn ekki á einu máli um það hvernig V-áttin hagar sér. Þó var það sjónarmið algengara að þó veðrið í V-átt sé harðara eftir því sem innar er farið í dalinn standi strengur engu að síður út hlíðina að sunnanverðu. Þannig er hann enn hvass af V til móts við Skorrastað í Norðfjarðarsveit. Á sumrin á hey til að fjúka í V-átt á tünun, en á sama tíma er mun lygnara nær kaupsstaðnum.

Þegar sæmilega nákvæmt kort er skoðað sést að við Kallfellið er þrenging sem bæði herðir á vindi í V-átt og beinir honum jafnframt yfir á Hólaströndina. Að sama skapi veitir Kallfellið skjól í dalnum norðanverðum t.a.m. á kaflanum innan Naumamels í kjarri vaxinni hlíðinni þar sem sumabústaðirnir standa.

Þverárdalurinn á bak við Kallfellið veitir aðhald vegna fjallseggja í tæplega 1.000 metra hæð og þær tengja Kallfellið við Goðaborgarfláar þar norðurundan. Beinist loftið því um þrengingu út Fannardalinn að sunnanverðu yfir Hólaströndina.

Einn viðmælandi vakti athygli á einu mikilsverðu atriði, en það er þegar hann blæs af N yfir innanverðan fjallgarðinn (Goðaborgarflár) á milli Mjóafjarðar og Norðfjarðar. Þá hefur landslagið og aðhaldið innan Kallfellsins einnig þau áhrif að beina loftinu út Hólaströndina. Í því tilviki verður vindáttin V-læg í Fannardal þó svo að N-átt sé í lofti.

2.5

Annað í veðurfarinu sem skipt getur máli.

Þegar S-átt er í lofti berst vindur inn Fannardalinn þ.e. verður A-átt. Hún er alla jafna ekki hvöss enda veita fáir þessari tegund vindsins eftirtekt á þessum slóðum.

Tekið var til að Hólaströndin undir brattri suðurhlíðinni væri snemma komin í skugga á haustin og vetrum. Því fyrr dagsins eftir því sem innar er farið.

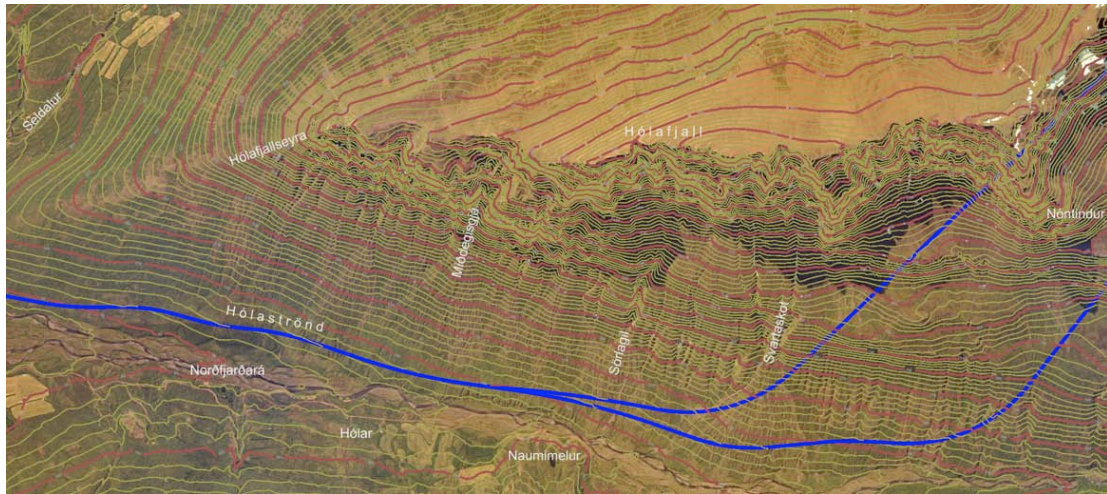
Kjarrið í dalnum er mest fremur nýtt af nálinni eftir að beit sauðfjár minnkaði til mikilla muna. Samfeldustu kjarrsvæðin að norðanverðu eru til marks um snjóþyngsli, en fannfergi hlífir því yfir veturinn. Sárálítið kjarr er að sjá að sunnanverðu. Þó verður þess vart mjög innanlega í dalnum þar sem snjór virðist sitja betur.

Norðfjarðaráin er ólátasöm og ber bæði á vatnavöxtum í rigningu síðsumars eða á haustin og eins í leysingum á vorin. Brúna á þjóðveginum tók næstum af í kjölfar stórrigninga 22. ágúst 2001. Fylla hljóp úr Sörlagilinu í sama veðri alveg niður í á.

3.0

Samantekt

- Nokkuð greinileg veðraskil eru við Naumamel í NA-átt og eru þau gleggri í dalnum norðanverðum en á Hólaströndinni að sunnanverðu.
- Viðmælendur tóku allir undir að suðurhlíðin sé auð vegna þess að þar er meiri veðurhæð og snjóinn skefur út sveitina í V-átt.
- Fátt bendir til þess að sérstök veðraskil séu við Naumamel í V-átt, þó veðurhæð aukist almennt inn eftir dalnum. Skoðanir eru þó skiptar meðal viðmælanda um þetta atriði.
- Suðurhlíðin, þ.e. Hólaströndin er slétt og berangursleg. Landslag hlíðarinnar er til þess fallið að magna vind út dalinn og verður hann að öllum líkindum mestur í þrengingunni við fjallsranann sem gengur frá Kallfellinu suður á dalinn og vindstrengurinn minnkar ekki að ráði fyrr en komið er vel út í Norðfjarðarsveit þar sem lengra er á milli fjalla.
- Skýlla er að norðanverðu en annars í dalnum einkum innan Naumamels í skjóli frá Kallfelli. Þar er að sama skapi snjóþyngra að sögn viðmælanda og gróskumikið kjarrið ber að auki glöggt vitni.
- Fyrirhugaður vegur frá innri gangnamunna ofar í dalnum verður oftár háll eða sem nemur hæðarmuninum. Einkum yrði þess vart á haustin og snemma vetrar. Þá er ekki tekið tillit til þáttar aukinnar skuggamyndunar frá Hólafjalli eftir því sem hærra er farið í landinu.



Mynd 3
Veglínurnar tvær ásamt nokkrum örnefnum



Mynd 4
Horft inn Fannardal. Kallfell er á hægri hönd og raninn frá fellinu lokar dalnum hálfvegis af. Fyrir vikið, ásamt aðhaldi ofan Þverárdals innan Kallfells, magnast V-strengur út dalinn (sjá texta). Ranninn er kallaður Ytra Prestsleiti á korti Hjörleifs Guttormssonar í Árbók Ferðafélagsins 2005 (bls. 108). Myndin er tekin 19. feb. 2008 rétt innan við eyðibýlið Tandrastaði við Tandrastaðaá.



Mynd 5

Hér ber greinilega í fjallseggjarnar upp af Geysárdal sem tengja saman Kallfellið fyrir miðri mynd og Goðaborgarflár þar norðan við. 19. feb. 2008



Mynd 6

Horft inn Fannardalinn frekar utarlega og sér í Naumamel á mill trjálundanna tveggja. Vel sést hvað Hólaströndin sunnan Norðfjarðarár er ber og lítil fyrirstæða þar fyrir vindinn sem stendur út dalinn í V-átt. 19. feb. 2008.